

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΦΩΡΕ

Ο Γκαμπριέλ Φωρέ είναι ένας από τους μεγαλύτερους λυρικούς συνθέτες της Γαλλίας. Έγραψε περισσότερες από εκατό μελωδίες για σόλο και χορωδίες, Βαρκαρόλλες, Νυχτερινά, Πρελούδια, Μπαλλάντες και *Impromptus* για πιάνο, μουσική δωματίου, θρησκευτική μουσική, λυρικά δράματα. Θεωρείται ο κύριος εκπρόσωπος του εμπρεσιονισμού στη μουσική και, όπως ο δάσκαλός του ο Σαιν—Σάν, εμπνεύστηκε πολύ από την Άρχαία Ελλάδα.

Γεννήθηκε στο Παριί της Νότιας Γαλλίας το Μάιο του 1845 από πατέρα δάσκαλο. Η μουσική του κλίση ήταν τόσο φανερή πού όταν έγινε έντεκα χρόνων ο πατέρας του τον έβαλε στο Παριί έσωτερικό στη Σχολή Νιντεριμιέρ πού προετοίμαζε με μία γερή κλασική μόρφωση τους οργανιστές και τους αρχιμουσικούς των εκκλησιών.

Σε ηλικία έικοσι χρόνων, ο Φωρέ διορίστηκε οργανίστας στη μητρόπολη της Ρέν. Τά τρία χρόνια πού πέρασε εκεί τού άφησαν την πιο ώραια ανάμνηση γιατί τού θύμιζαν την πρωτόγνωρη γι' αυτόν έλευθερία και την ανεξαρτησία πού ένιωσε βουλωμένος και κερβίζοντας τη ζωή του.

Το 1877 κατόρθωσε να πάρει τη μουσική διεύθυνση σε μία από τις πιο περιζήτητες εκκλησίες, στη *Madeleine* τού Παρισιού. Είναι η εποχή των άρραβόνων του με τη Μαριάννα Βιαντό, κόρη της διάσημης τραγουδίστριας Παυλίνας Βιαντό και άνεψια της μεγάλης Μαλιμπράν. Τά γράμματα πού της έγραφε ο συνθέτης δημοσιεύθηκαν το 1928 στην *Επιθεώρηση των δύο κόσμων*. Τότε ακόμα ο Φωρέ δέν ήταν διάσημος και όπως έλεγε κι' ο Ίβιος, μέχρι τά σαρανταπέντε του χρόνου δέν ήταν τίποτα γιά τόν κόσμο. Οι σύγχρονοί του, όπως ο Μασσενέ, πού πολύ νέος είχε γίνει μέλος τού Ίνστιτούτου Καλών Τεχνών, ο Σαιν—Σάν, ο Τομάς και άλλοι με μικρότερη αξία ήταν πιά δoξαμένοι και πασιγνώστοι ιδιαίτερα με τά θεατρικά του έργα. Αντίθετα ο Φωρέ ήταν φύση άπληη πού μούσους τού θόρυβου και ποτέ δέ νιάστηκε γιά χρήματα. Σόχναζε σε μουσικά σαλόνια και μερικές κοσμικές τραγουδίστριες έκτελούσαν τά έργα του. Περισσότερο ζούσε από τά μαθήματα πιάνου πού ένιβε. Μόνο άρισμένοι κύκλοι πιο φωτισμένοι διάκριναν από τότε την αξία του και τόν ένιχναν γιά την κατανόηση του. Ο Φωρέ δέν ήθελε να γράφει έργα γιά τó θεάτρο, παρ' όλες τις προτροπές της Παυλίνας Βιαντό πού ήθελε να τόν βάλει στον πιο φανταχτερό και πιο άποδοτικό όδρομο τού θεάτρου. Τότε όποιος δέν έγραφε γιά τó θεάτρο ήταν καταδικασμένος να μείνει στην άφάνεια κι' αυτό δέν τó ήθελε γιά τó σύζυγο της κόρης της ή μεγάλη τραγουδίστρια πού τις καλλιέργησε έπιτυχίες της τις χρωστούσε τó θεάτρο. Έτσι δημιουργήθηκε μία άτιμωρητα φυχρήχτας πού βοήθησε πολύ στη διάλυση των άρραβόνων των δύο νέων. Στο *Αντάξιο* τού πρώτου *Κουαρτέττου* του ζωγραφίζεται ή όδυνηρή ανάμνηση αυτής της ρήξης.

Πέντε χρόνια άργότερα, ο Φωρέ παντρεύτανε τη μεγαλύτερη κόρη τού γλύπτη Φρεμιέ, φίλου και θαυμαστή του. Η νεαρή σύζυγος άφιέρωσε τόν πιο άπειρόστο θαυμασμό στό έργο του καλλιτέχνη. Στά γράμ-

ματα πού της έστειλε ο σύζυγός της επί σαράντα περίπου χρόνια όποτε βρισκόταν σε περίεργη φανίται ή άμοιβαία έκτιμηση και ή στοργή πού τούς ένωνε. Κι' άκόμα μεγαλύτερο ένδιαφέρον παρουσιάζουν αυτά τά γράμματα γιάτι περιγράφουν, με τρόπο ξεχωριστό και συχνά με χιούμορ, τις έντυπώσεις τού συνθέτη από τις περιπλανήσεις του, τις χαρές του, τις άπογοητεύσεις του, τις άνησυχίες του και τις πιο ένδιαφέρουσες έκμυστρήσεις σχετικά με τη γέννηση πολλών έργων του.

Ο Φωρέ ήταν θερμός θαυμαστής τού Βάγκνερ. Έλεγε ότι όλη ή ζωή μας δέν θά έβθανε γιά να γνωρίσουμε τó έργο τού μεγάλου γερμανού. Σ' ένα ταξίδι του στό Μπαϊρόιτ πού έκανε με τόν πιανίστα Ρισλερ φιλοξενήθηκε από τού πριγκηπικό ζεύγος Πολινίτς και γνωρίστηκε με τη γυναίκα τού Βάγκνερ. Από εκεί γράφει στη γυναίκα του τη χαρά του από τις βαγκνερικές παραστάσεις και από τις έκτελέσεις σε φιλικό κύκλο δικών του έργων γιά πιάνο και μουσικής δωματίου.

Το 1892 ο Φωρέ διορίστηκε Έπιθεωρητής της Μουσικής Έκπαίδευσης, γεγονός πού τόν άνάγκασε ν' άφιέρωσε πολλόν καιρό σέ κουραστικές περιόδους στις έπαρχίες και να παραμείλει τó συνθετικό του έργο, και τó 1896 διορίστηκε καθηγητής της σύνθεσης στό Ώρειό τού Παρισιού σάν διάδοχος τού Μασσενέ πού είχε παραιτηθεί. Άκόμα τόν άποαολοούσαν πολύ τ' άτέλειωτα καλλιτεχνικά του ταξίδια σ' όλη τη Γαλλία, στό Μπαϊρόιτ, στη Βενετία όπου σύνθεσε τά τραγούδια *Μέ σουρινα* και *Μανδολίνο* σε στίχους τού Βερλιάν. Και στά ταξίδια του στό Λονδίνο γνώρισε μεγάλη έπιτυχία. Οι Άγγλοι άγάπησαν πολύ τις μελωδίες του καθώς και τη *Γέννηση της Άφροδίτης* πού έκτελέστηκε εκεί μαζί με τόν κύκλο τραγουδιών τού *Τό καλό τραγούδι*.

Ούσιαστικά ο Φωρέ μόνο στό δίσταγμα δέν διακοπών του μπορούσε να συνβείσει. Χρειάζτανε άπόλυτη ήσυχία και έβριγε γιά να έργοσθεί όλο τó καλοκαίρι σε μία ήρεμη έξοχική βόλη στή Γαλλία ή στή Έλβετία. Είναι δύσκολο ν' άναφέρουμε όλα τά έργα του. Σημαντικά σε ποσότητα και σε αξία είναι και τά θρησκευτικά του έργα, γιά χορωδίες, ντουέττα, μιά *Σύντομη Λειτουργία* κι' άνάμεσα σ' όλα κορυφαίο τó χαρούμενο *Ρέκβιεμ*, γελαστό και παρηγορητικό ακόμα και στό μέρος τού *Ήμέρα Όργης*. Στά πρώτα του έργα ο Φωρέ είναι βυθισμένος στη νοχήλεια και στό ρεμβασμό, σε μία τολμηρή ήδυσπάθεια πού βασίζεται όμως πάντα στά διδάγματα τού κλασικισμού και ή νεανική φρεσκάδα της έμπνευσης δέ μείνει καθόλου τó βάθος της. Μετά τά πενήντα του χρόνια, ή μουσική του γίνεται πιο στοχαστική. Τó ρεμβασμό τόν διαδέχεται ή σκέψη και ή τεχνική του έξευγενίζεται ακόμα περισσότερο. Ίσως να της λείπει πιά τó όλότετα προσωπικό θέληγτρο αλλά είναι πιο όριμη και πιο καθολική. Αυτό φαίνεται πιο καθορά στις τελευταίες του *Βαρκαρόλλες*, τις άνησυχες και ταραγμένες, και στον κύκλο τραγουδιών *Τό καλό τραγούδι* σε σύγκριση με τις πρώτες μελωδίες του. Γενικά ή τελευταία και πιο όριμη μουσική του διατύπωση βρίσκεται στά έργα του μουσικής δωματίου με τήν ώραια τους θεματική ανάπτυξη.

Ο Φωρέ είχε δώσει από τó 1888 τά πρώτα δείγμα-

τα θεατρικής μουσικής με τη σκηνική μουσική για το δράμα του Δουμά **Καλιγούλας** και λίγο άργότερα τη μουσική για τον **Έμπορο της Βενετίας** και για την **Τρικυμία** του Ζαΐζπρ. Έπίσης η σούιτα του **Πελλέας** και **Μελισσάνθη** για το δώμινο δράμα του Μαίτερλικ **έχει μεγάλη επιτυχία** και στο Λονδίνο. Άλλα τὸ πρῶτο του θεατρικό έργο μεγάλης ολκής είναι τὸ μεγαλόπρεπο λυρικό ποίημα **Προμηθεύς** που τὸν δίνουν δ-λότελα ἀρχαϊκή μορφή ὁ ἀπλός του ρυθμός και ἡ κατακάθαρη μελωδία του. Τὸ έργο αὐτὸ ἦταν μιὰ ἀποκατάλυση και μιὰ ἀπάντηση σὲ κείνους που λοιχυρίζονταν ὅτι ὁ Φωρὲ δὲ μπορούσε νὰ γράψει για τὸ θέατρο. Ὁ ἀσύγκριτος και ἀδιαφιλονίκητος δάσκαλος τοῦ **Lied** και τοῦ κουαρτέττου ἀπόδειξε μὲ τὸν **Έντονα** δραματικό και σχεδὸν ἄγριο σὲ μερικά μέρη τόνου τῆς μουσικῆς του ὅτι «ἡ χάλκινη χορδή τῆς λύρας του είναι τόσο ἤχηρη ὅσο ἡ χρυσή είναι τρυφερή και διάφανη» ὅπως έγραψε ὁ **Paul Dukas**.

Ὁ **Προμηθεύς** ἐκτελέστηκε για πρώτη φορά τὸν **Αὐγούστο** τοῦ **1900** σὸ ἀρχαῖο ἀμφιθέατρο τοῦ **Μπεζιέ** τῆς **Νότιας Γαλλίας** μὲ ἐξοκασίους ἐκτελεστές και μὲ τρεῖς ὀρχήστρες. Στὰ γράμματα ποῦ στέλνει στὴ γυναίκα του ὁ συνθέτης φαίνεται ἡ χαρά του για τὴν ἀδράα συρρησῆς τῆς παραστάσεως τοῦ **Προμηθέα** καλλιτεχνῶν ὅπως ὁ **Σαίνς—Σάνς**, ὁ **Λαλό** ὁ **Ραμπώ** και ἄλλων καθὼς και προσωπικῶν, τοῦ πρίγκηπα **Έρρίκου** τῆς **Ὀρλεάνης**, τοῦ πριγκηπικοῦ ζεύγους **Πολινιάκ** κ.λ.π. Μετὰ τὴν πρώτη ἀκρόαση ὁ **Σαίνς—Σάνς** εἶπε σὸ συνθέτη: «Μὲ τὸν **Προμηθεύ** σου μὰς χατάκωσες ὅλους τοὺς συναθέλωσους σου, κι' ἐμένα γιατί!»

Γυρίζοντας ἀπὸ τὸ **Μπεζιέ**, ὁ **Φωρὲ** πῆγε στὶς **Βρυξέλλες** γιὰ νὰ παρευρεθῆ στὴν ἐκτέλεση τοῦ **Ρέκβιεμ** του ἀπὸ τὸ μεγάλο βερτουόζο και μάστορο **Ίζαί**. Ἐκεῖ παρακολούθησε και τὴν πρεμιέρα τῆς **«Μποέμ»** τοῦ **Πουστίνι** και δείχνει τὴν ἀντιπάθειά του για τὴν ἱταλική ὄπερα γράφοντας στὴ γυναίκα του: «Ἐνα φριχτὸ έργο ποῦ ἀνήκει στὴν πιὸ παράξενη μουσική σχολή, ἕνα εἶδος σούπας ποῦ μέσα βράζουν ὅλες οἱ τεχντροπείες ὄλων τῶν χωρῶν.»

Ἀπὸ τὸ **1903**, ὁ **Φωρὲ** ἦταν μουσικός κριτικός τῆς ἐφημερίδας **Φιγκαρό**. Ἐνὰ πιά δὲν ὑπόφερε οικονομικά ἀλλὰ είναι πνιγμένος στὴ δουλειά και δὲν τοῦ μένει καιρὸς νὰ κάνει τὴν παραμικρή σκέψη. Περνάει ὀλόκληρον χρόνοσ χωρίς νὰ γράψει οὔτε μιὰ νότα κι' ἐκεῖνο ποῦ τὸν βασανίζει ἀκόμα πιὸ πολὺ τῶρα κι' ἕνα χρόνο είναι ἡ βαρικοτα του ποῦ τὸν ἐμποδίζει ν' ἀκούσει και τὴ δική του και τὴ μουσική τῶν ἄλλων. Ἀκούει φανταστικούς θορόβους, ἀνύπαρκτες κωδωνοκρουσίες και δὲν ἀκούει τοὺς πραγματικούς ἤχους, κι' αὐτὸν τὸν γεμίζει λύπη και ἀγωνία γιατί τὸ βλέπει σὸν τὴ χειρότερη κατάπτωση.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ **1906** στὴ **Ζυρίχη** ὅπου βρισκότανε μόνος ὁ **Φωρὲ** σύνθεσε μιὰ **Βαρκαρόλλα** του και τὸ πρῶτο **Κουιντέττο** του ποῦ τὸ δούλευε τῶρα και τρία χρόνια.

Τὸ έργο αὐτὸ παίχτηκε για πρώτη φορά στὶς **Βρυξέλλες** τὸν ἐπόμενον χρόνο ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα τοῦ βερτουόζου τοῦ βιολιού **Ίζαί** ποῦ σ' αὐτὸν ἦταν ἀφιερωμένο, καθὼς και τὸ πρῶτο **Κουαρτέττο** του, ἡ **Σονάτα** του σὲ **λά**, τὸ **Μαντριγκάλι** και ἄλλα κομμάτια του. Γῆν ἴδια χρόνια, μὲ τὸ θάνατο τοῦ **Dubois**, ὁ **Φωρὲ** διορίστηκε διευθυντῆς σὸ **Ὁδεο** τοῦ **Παρισιού** μὲ τὴ σταθερή ἀπόφαση νὰ ἐπιβάλει ὅλες τὶς μεταρρυθμίσεις ποῦ χρόνια τῶρα θεωροῦσε ἀπαραίτητες. Ἡ ὑπόδειξ

του σ' αὐτὴ τὴ θέση ὄχι μόνον τὸν ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴ δουλειά τῆς ἐκκλήρωσε και ἀπὸ τὶς περιπέτειες του ἀλλὰ ἦταν κι' ἕνα ἀνυπολόγιστο κέρδος για τὴ μουσική. Ἡ ὄθηση ποῦ ἔδωσε ὁ **Φωρὲ** σὸ **Παρίσι**, ἔλεγε ἕνας καθηγητῆς τοῦ **Ὁδείου** τῆς **Γενεύης**, μοιάζει μὲ σεισμική δόνηση και θὰ ζυπνήσει ἀπὸ τὴ νάρκη τους ὅλα τὰ **Ὁδεῖα** τῆς **Εὐρώπης**.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ **1908** ὁ **Φωρὲ** ἔδωσε συναυλιές σὸ **Βερολίνο**, **Λονδίνο**, **Μάντιστερ** και τὸ **1910** ἐπισκέφθηκε τὴν **Ρωσία** ὅπου ἡ ὑπόδοχή ποῦ τοῦ ἔγινε σὸ **Ὁδεῖο** τῆς **Πετρούπολης** ἦταν ἀποθεωτική.

Τὸ δεύτερο μεγάλο θεατρικό έργο τοῦ **Φωρὲ** είναι ἡ **Πηνελόπη** ὅπου ὁ συνθέτης δειχνετα ἀκόμη λυρικώτερος ἀπὸ τὸ **Προμηθέα**. Τὸ μουσικό αὐτὸ δράμα, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸ έπος τῆς **Ὀδύσσειας** τὸ ἐργάστηκε ὁ **Φωρὲ** ἔξη χρόνια και τὸ τέλειωσε τὸ **1913**, δὲν μπόρεσε ὅμως ποτὲ νὰ χρεῖ τὸ ἀκουσμά του. Δὲν πρόκειται για ἕνα θεατρικό έργο ὅπου ἡ μουσική ἀκολουθεῖ δουλιὰ τὴ δράση. Ὁμοῖα μὲ τὸ **Μότσαρτ** και τὸ **Μπετόβεν**, ὁ **Φωρὲ** βλέπει τὸ μουσικό δράμα σὰν ἕνα έργο γεννημένο ὀλόκληρον ἀπὸ τὸ μουσικό πνεῦμα ποῦ αὐτὸ ζωντανεῖται τὴ δραματικὴ πρῆξη. Ἡ πρώτη ἐκτέλεση τῆς **Πηνελόπης** ἔγινε τὸ **1913** σὸ **Μόντε—Κάρλο** ὄχι μὲ πολὺ μεγάλη ἐπιτυχία, ἡ ἐπανάληψη τῆς ὄμασ τοῦ **Παρισι** λίγους μῆνες ἀργότερα προκάλεσε μεγάλο ἐνθουσιασμό.

Ἀπὸ τὸ **1914** ἀρχίζει μιὰ περίοδος θριαμβευτικῆ και πονεμένη μαζῶ. Θριαμβευτικὴ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ και τὸ κάλλος τῶν ἔργων ποῦ θὰ γεννηθοῦν, ἔργων ἀνῆξης μουσικῆς, και πονεμένη ἀπὸ τὶς ἀγωνίες τοῦ πολέμου, τὶς ἀρρώστιες και τὴν βαρικοτα. Ὅταν ἀρχισε ὁ πόλεμος, ὁ **Φωρὲ** βρισκόταν σὸ **Έμς** τῆς **Γερμανίας** γιὰ θεραπεία τῶν αὐτιῶν του, και ἐργαζόταν στὸν κύκλο τραγουδιῶν ὁ **Κλεισιτῶς Κήπος**. Πρὶν προσθάσει νὰ γυρίσει στὴ **Γαλλία** ἐκλείσταν τὰ σούνα και ἀναγκάσθηκε νὰ μείνει στὴ **Γενεύη** ἀπ' ὅπου μπορούσε εὐκολώτερα νὰ ἐπικοινωνεῖ μὲ τοὺς δικούς του.

Τὸ ἐπόμενο καλοκαίρι ὁ **Φωρὲ** τὸ περνάει σὸ **Saint-Raphael** ὅπου βλέπει μὲ συγκίνηση τὸ σπίτι ὅπου ὁ **Γκουνο** σύνθεσε τὸ **Ρωμαιο** και **Ίουλιέτα**. Ἐνὰ και τὰ πολεμικά γεγονότα δὲν ἐνεκνευρίζουν, συνθέτει ἕνα **Νυχτερινό**, μιὰ **Βαρκαρόλλα** και ἐργάζεται για μιὰ ἐκδοσῆ ἔργων **Σούιαν**. Ἀπὸ τὸ **1916** ἀρχίζει για τὸ **Φωρὲ** μιὰ θαυμαστὴ δημιουργικὴ περίοδος ποῦ τὴν ἀφιερώνει, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, στὴ μουσικὴ ὀματιῶ του και ποῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ φωτεινὴ διαγύγεια κι' ἀπὸ μιὰ ἀφάνταστη δημιουργικὴ εὐκολία. Συνθέτει τὴ δεύτερη **Σονάτα** για βιολί, ἕνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα ἔργα του, και τὴν ἀφιερώνει στὴ βασίλισσα **Έλισαβετ** τοῦ **Βελγίου** ποῦ ἦταν βιολίστρια και ἀγαποῦσε πολὺ τὰ ἔργα του. Δίνει συναυλιές για τὸν **Έρυσθ** **Σταυρό** και συνθέτει τὴ πρώτη **Σονάτα** για βιολοντσέλο μέσα σ' ἕνα μῆνα.

Τὸ **1918**, ὁ **Φωρὲ**, σὲ ἡλικία **73** χρόνων, ἀρρώσθηκε βαριά ἀλλὰ μόλις συνῆθε και παρ' ἄλη τὴν ἀνυχνία για τὸ μεγαλύτερο γῶ του ποῦ πολεμοῦσε σὸ μῆνα, ἀρχισε πάλι τὴ δουλειά του. Δίνει συναυλιές μὲ τοὺς τραυματίες και συνθέτει τὴ **Φαντασία** για πιάνο και ὀρχήστρα και, ἔπειτα ἀπὸ παραγέλια τοῦ πρίγκηπα τοῦ **Μονακό**, γράφει σὸ **Μόντε—Κάρλο** τὴ σούιτα **Masques et Bergamasques** ποῦ ὁ **Royaldo Hahn** τὴ χαρακτηρίζει σὸν «**Μότσαρτ** ποῦ θὰ ἦθλε νὰ μιμηθεῖ τὸ **Φωρὲ**».

Ἡ ἀνοή του ὅμως και γενικὰ ἡ κατάστασῆ τῆς ὀ-

γείας του χειρότερου σε σημείο που δεν μπορούσε το χειμώνα να μείνει στο Παρίσι. Το 1920 αναγκάστηκε να παραιτηθεί από τη διεύθυνση του 'Ωβείου και να μη δεχθεί την προεδρία της 'Ακαδημίας Καλών Τεχνών που του πρότειναν. Τόν περισσότερο καιρό του τόν περνούσε στη Νότια Γαλλία σχεδόν πάντα με ένα από τα παιδιά του, κι' έκει σύνθεσε το δεύτερο **Κουίντέττο** του, το κορυφαίο ίσως έργο του μουσικής δωματίου. Σύνθεσε ακόμα μιá **Βαρκαρόλλα** και τή **Νεκρική 'Ωδή** για τα εκατόχρονα από το θάνατο του Ναπολέοντα. Το τελευταίο αυτό κομμάτι βρήκε ó συνθέτης ότι θά ήταν ένα ώραιο θέμα διαλόγου ανάμεσα στο βιολοντσέλο και στο πιάνο. Το χρησιμοποίησε λοιπόν για **'Αντάντε** στη δεύτερη **Σονάτα** για πιάνο και βιολοντσέλο που τήν τελείωσε το 1921.

Τό τελευταία χρόνια της ζωής του δεν ήταν ευχάριστα. Έκτός από τήν άκοή, έχανε οιαγά—οιαγά και τήν όραση και αδυνατίζε καθημερινά. Μετά από óλοκληρες εβδομάδες απόλυτης αδράνειας έρχονταν ημέρες έντονης δημιουργικότητας. 'Από τα τελευταία του έργα είναι ένα **Νυχτερινό**, τό **Τρίο** του που έκτελέστηκε για πρώτη φορά τό 1923 από τό τρίο Κορτό, Τιμπά, Καζάλς και τό τελευταίο **Κουαρτέττο** του, τό τόσο νέο και χαρούμενο παρ' όλα τα βάσανα και τήν άναπηρία του συνθέτη. Σχετικά με τό **'Αντάντε** του κουαρτέττου γράφει κάπου ó Φωρέ ότι όπάρχει εκεί μέσα ή μακρυνή άνάμνηση του ήχου μιás καμπάνας που παιδίκι τόν άκουε να έρχεται από ένα γειτονικό χωριό, και προ-

σθέτει «Ένας άκαθόριστος ρεμβασμός που είναι άδύνατο να έρμηνευθεί πιστά. Συχνά ένα περιστατικό μάς βυθίζει σ' ένα είδος άόριστης σκέψης που στήν πραγματικότητα δεν είναι σκέψη αλλά ώστόσο είναι κάτι που μάς θέλγει. 'Ο πόθος του άνούπαρκτου, ίσως. Αυτό είναι άκριβώς τό βασιλείο της μουσικής.»

Τά τελευταία χρόνια της ζωής του, ó Φωρέ γνώρισε μιá πραγματική αποθέωση. 'Απειρες ήταν οι έπίσημες εκδηλώσεις σεβασμού και οι γιορτές που οργανώθηκαν σ' όλη τή Γαλλία για να τιμήσουν τόν ξεχωριστό μουσικό και παιδαγωγό. Πέθανε στις 4 Νοεμβρίου του 1924 και ή άπόλειά του θεωρήθηκε έθνικό πένθος για τή Γαλλία. 'Από μέρους τών μαθητών του τόν άποχαίρησε ή **Nadia Boulanger** και ó συνθέτης **Paul Dukas**, ανάμεσα σ' άλλα, είπε και τά παρακάτω λόγια :

«'Όσοι είχαν τήν εύτυχία να ζήσουν κοντά στο Γκαμπριέλ Φωρέ ξέρουν πόσο πιστά ή τέχνη του ζωγράφιζε τό άτομό του. Τόσο, που συχνά ή μουσική του ήταν ή άρμονική μετουσίωση της έξαιρετικής προσωπικότητάς του. 'Ο Φωρέ όδηγεί προς τήν έσωτερική του άρμονία κάθε έξωτερική έντύπωση χωρίς καμμιá προσπάθεια και με χάρη μοναδική. Ποιήματα, τοπεία, συναυθημάτα βγαλμένα από τή λάμψη της στιγμής ή από τό φευγαλέο κύμα τών άναμνήσεων, άπ' όποια πηγή κι' όν ξεχύνεται, ή μουσική του έρμηνεύει πρώτα άπ' όλα τόν ίδιο τόν έαυτό του με τά διάφορα μέσα μιás θαυμαστής έύαισθησίας.»